

Butlletí del Santuari

Montserrat

Vidal i Barraquer, el Cardenal de la Pau

El 2017 s'esqueia el centenari del naixement de Mn. Ramon Muntanyola, sacerdot benemèrit per la seva defensa de l'ús pastoral de la llengua catalana, però conegut sobretot per la seva biografia del cardenal Vidal i Barraquer, en la

qual per primera vegada s'utilitzava la documentació inèdita del cardenal. Amb tal motiu s'ha reeditat aquella biografia, laboriosament posada al dia per Massot i Muntaner.¹ A més, aquest 2018 es compleixen els 150 anys del naixement de Vidal i Barraquer, el 1868. Amb aquesta doble efemèride, s'han celebrat el 2017 i es preveuen per al 2018 nombrosos actes commemoratius i presentacions de la nova edició del llibre de Muntanyola.

¹ Ramon Muntanyola, Vidal i Barraquer, cardenal de la pau. Nova edició ampliada, a cura de Josep Massot i Muntaner. 2 vols. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2017.

El nostre cardenal, després de ser salvat el 1936 de les urpes de la FAI per Companys, va passar tota la guerra reclòs a la cartoixa de Farneta (Lucca, Itàlia). El 15 de gener de 1939 les tropes franquistes ocuparen Tarragona, i el 16 de febrer Vidal i Barraquer s'entrevistava amb l'ambaixador de Franco prop del Vaticà, Yanguas Messía, per comunicar-li el seu propòsit de tornar a Tarragona. L'ambaixador, complint al peu de la lletra les ordres de Franco i del ministre d'Afers Estrangers, general Jordana, li va respondre que "el Gobierno se veía precisado a prohibirle la entrada en nuestro territorio, por haberse colocado él mismo fuera de nuestra España, con su actuación remota, pasada y presente".

Aquesta triple acusació és en realitat un elogi dels mèrits històrics de Vidal i Barraquer.

L'*actuació remota* es referia al temps de la Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), durant la qual va defensar l'ús del català en la predicació i la catequesi, segons la normativa del concili de Trento i de nombrosos concilis de la Província Eclesiàstica Tarraconense. Aquella dictadura no va ser tan sanguinària com la de Franco, però va ser molt pitjor en la persecució del català. Volia castellanitzar Catalunya, i amb raó veia en la llengua el nucli essencial de la identitat catalana. Va prohibir tot ús públic del català. En una inauguració del curs al seminari de Tarragona, assistint-hi, com s'estilava aleshores, totes les autoritats eclesiàstiques, civils i també militars, el governador militar va creure que s'havia pronunciat un discurs en català. Ho va denunciar al general Primo de Rivera, el qual, per aquell crim, exigí a Roma, la remoció de Vidal i Barraquer. Però aquest va demostrar, amb nombrosos testimonis, algun fins i tot de militar, que aquell discurs s'havia pronunciat... en llatí!

L'*actuació passada* volia recordar els anys de la II República (1931-1936). La Santa Seu, seguint la doctrina de Lleó XIII segons la qual l'Església no està lligada a cap règim o partit polític, va reconèixer *de facto* la Repú-

blica i a través del nunci Tedeschini va ordenar a tots els bisbes que fessin actes d'acatament a les noves autoritats i que procuressin que sacerdots, religiosos i fidels fessin el mateix. Vidal i Barraquer, que presidia la Junta de metropolitans (arquebisbes), va ser el principal col·laborador del nunci en l'aplicació d'aquesta consigna i va treballar per la conciliació entre l'Església i la República, sempre defensant els drets de l'Església. Si va fracassar va ser pel sectarisme de part de les esquerres, i també perquè la ultradreta catòlica monàrquica des del primer moment va conspirar contra la República. Amb raó deia el canonge Cardó que una de les principals causes de la guerra civil va ser la desobediència d'alguns catòlics a les consignes conciliadores de la Santa Seu. No perdonarien a Vidal i Barraquer ni al nunci haver mirat de posar pau entre l'Església i la República (per això, encara que Tedeschini s'havia declarat favorable a l'aixecament militar del 1936, els franquistes el van tenir sempre més per enemic; el seu nomenament com a Legat Apostòlic al Congrés Eucarístic del 1952 va ser una bufetada a Franco).

Finalment, l'*actuació present* del nostre cardenal es referia a la posició adoptada durant la guerra civil (1936-1939), i molt especialment a no haver volgut signar, malgrat les fortes i repetides pressions i amenaces, la carta col·lectiva dels bisbes espanyols a favor de Franco. Ben aviat es va veure que el conflicte es decidiria a les cancelleries estrangeres, perquè tots dos bàndols necessitaven imperiosament subministres militars. Preocupava a Franco, que es presentava com a salvador de la religió, que alguns catòlics estrangers, sobretot a França, tot i condemnar la persecució religiosa dels primers mesos a la zona republicana, denunciessin també la repressió a la zona blanca i rebutgessin el títol de *croada* que molts bisbes donaven al conflicte. Per això Franco va demanar al cardenal Gomà que, ja que pràcticament tots els bisbes estaven a favor seu, ho proclamessin en una carta col·lectiva

adreçada e l'episcopat mundial, i al capdaval a l'opinió pública internacional. Gomà, tot i que era contrari als documents col·lectius, va córrer a complaure el Cabdill. Seria l'acte de propaganda més important de tots. En canvi Vidal i Barraquer no creia que l'Església hagués de ser part en aquella guerra fratricida. No era missió seva atiar-la, sinó mirar de posar-li fi. Per això, a banda de no signar aquell document, pressionava la Santa Seu per tal que intentés una intervenció o mediació de les principals potències per aturar la guerra. Instava repetidament en aquest sentit el Secretari d'Estat, Pacelli, i fins va escriure a Franco, a Negrín, a Daladier, a Chamberlain i a Mussolini, i animava el Comitè per la pau civil i religiosa a Espanya que alguns catòlics havien muntat a París. Si hi hagués hagut una intervenció internacional, de manera que cap dels dos bàndols tingués les mans lliures per a una repressió indiscriminada, la reconciliació ulterior hauria estat molt més fàcil.

Aquestes gestions enfurismaven de mala manera Franco, perquè precisament el que ell procurava era allargar la guerra. És molt gros això que dic, però és absolutament cert. Els aliats alemanys i italians s'adonen ben aviat que, amb l'ajuda que li han pres-

tat, la guerra ja hauria d'haver-se acabat. Ho atribueixen a incompetència militar i el volen assessorar, però Franco continua a la seva. Hi ha una sèrie de decisions militars, des dels inicis fins al final de la guerra, que revelen el seu propòsit deliberat de no acabar ràpidament, i fins ho confessa sense embuts a l'ambaixador italià. És que si la revolta s'hagués consumat en uns pocs dies, com els *pronunciamientos* del segle XIX, Franco no era ni de bon tros el principal: li passaven davant Sanjurjo, Cabanellas, Queipo, Mola... Si haguessin triomfat al cap de tres mesos (que és quan el fan Cap d'Estat), ja és el primer, però encara és *primus inter pares*, el primer entre uns companys iguals. Però després de tres anys d'una propaganda desenfrenada i d'uns bisbes que el proclamen enviat de Déu, ja ha afermat el seu poder absolut i perpetu. El més gran crim de Franco no són els afusellaments que va decretar, sinó haver allargat artificialment aquella matança. I a això s'oposava el cardenal Vidal i Barraquer amb les seves gestions a nivell internacional. Per això ha merescut aquell títol que amb tota justícia li va aplicar mossèn Muntanyola: *el cardenal de la pau*.

Hilari Raguer